

SOUČASNOST A BUDOUCNOST TRANSFEROVÝCH DANÍ

JAN NECKÁŘ

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstrakt v rodném jazyce

Příspěvek se zabývá současným a budoucím postavením transferových daní v daňovém systému České republiky. Uvádí argumenty pro i proti navrhovanému zrušení daně dědické, daně darovací i daně z převodu nemovitostí.

Klíčová slova v rodném jazyce

Transferové daně, daň dědická, daň darovací, daň z převodu nemovitostí, převod, přechod, vlastnictví, nemovitost, efektivita zdanění, zrušení, dvojitá zdanění, inkaso, reforma daňového systému.

Abstract

The article deals with the present state and with the future position of transfer taxes in the tax system of the Czech Republic. Pro and con arguments for the proposed dissolution of the Inheritance tax, the Gift tax and the Real estate transfer tax are mentioned.

Key words

Transfer taxes, inheritance tax, gift tax, real estate transfer tax, transfer, transition, ownership, real estate, tax effectiveness, dissolution, double taxation, collection, reform of the tax system.

V poslední době se opět ze strany Ministerstva financí České republiky začíná nahlas hovořit o tom, zda mají v našem daňovém systému své místo transferové daně, tedy daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí. Tyto debaty ještě zesílily po přijetí zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů,¹ kdy došlo k výrazným úpravám všech těchto tří daní.

Transferové daně bývají zpravidla v daňové teorii zařazovány mezi majetkové daně, v poslední době však dochází k postupnému posunu ve vnímání transferových daní a jejich klasifikování do samostatné skupiny daní z občanskoprávních úkonů. Důvodem pro tento posun je změna ve vnímání převodů majetku, kdy základním předpokladem převodu je občanskoprávní úkon – v případě dědění se jedná o přijetí (neodmítnutí) dědictví, u daně darovací je to darování a u úplatných převodů nemovitostí jde o písemný² právní úkon, na základě kterého dochází ke změně vlastnictví k nemovitosti.

Otázka, zda transferové daně jako celek, příp. zda pouze konkrétní daň zrušit nebo ponechat je značně složitá, jedná se ale spíše o politické než věcné rozhodnutí – pro ponechání i pro zrušení je možné nalézt mnoho důvodů, jak již bylo ukázáno při opakovaných návrzích na zrušení celého zákona v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Jako důvod pro zrušení daně se opakovaně uvádí, že se jedná o zdanění již jednou zdaněného majetku – zde je ale nutné poukázat na fakt, že toto „dvojitá zdanění“ není v našem právním řádu zakázáno, dále že se nejedná o zdanění majetku, ale o zdanění právního úkonu, na

¹ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

² § 46 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších změn a doplňků.

základě kterého je vlastnictví daného majetku převáděno na nabyvatele a dále také na situaci, kdy i u jiných daní se dvojí zdanění vyskytuje. Příkladem zde může být zdanění zisku právnických osob, kdy následně rozdělované dividendy jsou předmětem daně z příjmu fyzických osob. Současně je nutné upozornit, že princip dvojího zdanění není špatný sám o sobě, rozhodující v tomto ohledu je celkové daňové zatížení.

Daně z převodu majetku (zejména daň dědická a daň darovací) zatěžují nahodilé a neočekávané příjmy. Tyto neočekávané příjmy nabyvatel získává bez vlastního přičinění a vlastního úsilí. Pokud tedy stát získává daně z takovýchto nahodilých příjmů, nemusí již tolik zdaňovat mzdy či jiné druhy pravidelných příjmů. Lze se zřejmě shodnout na tom, že je pro poplatníky únosnější zaplatit z nahodilého příjmu poměrně vyšší majetkovou daň výměnou za to, že z pravidelného příjmu zaplatí nižší daň z příjmů. Není však třeba zastírat, že takovéto odůvodnění je skutečně teoretické.³

Všechny tři transferové daně mají smysl výhradně v situaci, kdy budou existovat dohromady. Při neexistenci jen jediné z nich bude díky tomu docházet k obcházení zákona (např. při neexistenci daně darovací budou lidé raději nemovitosti „darovat“ a protiplnění jako základní předpoklad uplatnění právní úpravy daně z převodu nemovitostí bude řešeno jinými cestami apod.). V současné době je smysl těchto daní narušen rozsáhlým osvobozením dědění a darování v rámci I. a II. skupiny, kdy již nyní právě k obcházení zákona mezi příbuznými dochází, čímž dochází ke snižování efektivity zdanění.

Základními důvody pro ponechání zdanění převodů majetku jsou zejména výnos těchto daní, kdy každoročně inkaso transferových daní činí přibližně 1 % příjmů státního rozpočtu (cca 8 mld. Kč v posledních letech) s jasnou převahou výnosu u daně z převodu nemovitostí.

Daň	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Daň dědická	0,15	0,15	0,12	0,11	0,90	0,10	0,10	0,10	0,12
Daň darovací	0,43	0,41	0,41	0,48	0,60	0,65	0,82	0,51	0,60
Daň z převodu nemovitostí	5,68	6,27	5,44	5,83	7,17	8,02	9,46	7,49	7,78

Tabulka 1: Inkaso transferových daní v České Republice v letech 1998 až 2006 v mld. Kč⁴

Argumentem používaným pro i proti existenci transferových daní je efektivita zdanění. Ministerstvo financí České republiky zveřejnilo konkrétní procenta efektivity výběru daní za rok 2004, kde v porovnání s daněmi z příjmu obstojí v tomto směru pouze daň z převodu nemovitostí. Všechny ostatní daně – daň darovací a zejména daň dědická – mají velice vysoké náklady na správu těchto daní v porovnání s jejich inkasem.

Zastánci zrušení transferových daní prohlašují, že zrušením těchto daní dojde k ušetření nemalých prostředků na jejich výběr a pokud navíc současně dojde ke zvýšení jiných daní,

³ Zdanění příjmů a majetku v České republice. Výstup expertní skupiny. Dostupné na www.mfcr.cz.

⁴ Informace o činnosti daňové správy za rok 2004. Státní závěrečný účet za rok 2005. Státní závěrečný účet za rok 2006. Dostupné na www.mfcr.cz.

nemusí dojít k výpadkům daňových příjmů. Na druhou stranu lze ale tyto údaje se stejným úspěchem použít k obhájení zvýšení výnosu těchto daní, aby se jejich efektivita více blížila efektivitě výběru „velkých daní“.⁵

Daň	administrativní náklady / inkaso daně
Daň dědická	77,81 %
Daň darovací	16,03 %
Daň z převodu nemovitostí	2,85 %

Tabulka 2: Efektivita výběru majetkových daní v roce 2004⁶

Pro zachování daně z převodu nemovitostí svědčí také to, že vyjma Slovenské republiky je tato daň upravena ve všech Evropských státech, i když je samozřejmě její úprava značně rozdílná (sazby od 1 do 24 %, daňová minima až do 80.000 EUR, různé stanovení poplatníka daně, komu plyne výtěžek daně atd.). Samozřejmě lze nalézt jistou podobnost, kdy některé státy na převody nemovitého majetku uvalují daň, jiné mají registrační poplatky a jiné kolkovné.

Ministerstvo financí České republiky v rámci reformy daňového systému⁷ navrhuje společně s účinností nového zákona o daních z příjmů zrušit zákon o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí⁸ a příjmy plynoucí z těchto převodů by se měly stát předmětem daně z příjmů.⁹ Předpokládá se zachování časového testu pro případy prodeje nemovitostí v podobné úpravě jak je tomu v současném zákoně.

Podle názoru autora tohoto příspěvku není, s ohledem na výše uvedené důvody, navrhované řešení – tedy zrušení transferových daní – tím správným krokem. Transferové daně by měly být zachovány a spíše než o jejich zrušení by bylo vhodné debatovat o jejich reformě a komplexní novelizaci – zřehlednění a vyjasnění důvodů pro osvobození od daně, vyřešení případu směny nemovitostí mezi tři a více subjektů, odstranění povinnosti platit poplatek za vklad práva do katastru nemovitostí v případě, že je převod předmětem daně, vyjasnění zdaňování věcných břemen a v neposlední řadě zavedení určitého daňového minima, jehož výše je otázkou nastavení efektivit zdanění. Samostatným problémem je název daně z převodu nemovitostí, kdy předmětem zdanění jsou nejen převody, ale i přechody vlastnictví k nemovitostem.

⁵ http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/SID-2B60A074-479A2438/mfcr/Vystupni_material_expertni_skupiny_pdf.pdf

⁶ Zdanění příjmů a majetku v České republice. Výstup expertní skupiny. Dostupné na www.mfcr.cz.

⁷ Blíže viz www.dane2010.cz.

⁸ Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších změn a předpisů.

⁹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vecny_zamer_zakona_dzp_44362.html.

Současně je nutné upozornit na skutečnost, že daň z převodu nemovitostí může ztratit svůj smysl v okamžiku, kdy vejde v platnost nový občanský zákoník (v případě, že v rámci připomínkového řízení nebo v rámci legislativního procesu nedojde ke změně). Navrhovaný text zákona předpokládá, že k převodům vlastnictví k nemovitostem bude docházet již na základě právního úkonu a nikoliv až okamžikem vkladu práva do katastru nemovitostí. V danou chvíli nebude možné efektivně spravovat tuto daň a i vzhledem k judikatuře Ústavního soudu,¹⁰ kdy není povinností vlastníka změnu vlastnictví zapsat do katastru nemovitostí, bude výnos této daně nižší, než náklady na její správu.

Podle posledního vývoje se zdá, že transferové daně již mají své dny sečteny. Ještě ale zbývá mnoho možností pro zvrácení tohoto vývoje a zachování zdanění převodů majetku v právním řádu České republiky.

Literatura:

- http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vecny_zamer_zakona_dzp_44362.html.
- http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/SID-2B60A074-479A2438/mfcr/Vystupni_material_expertni_skupiny_pdf.pdf
- Informace o činnosti daňové správy za rok 2004. Dostupné na www.mfcr.cz.
- Koutná, Alena. Daň z převodu nemovitosti. In: Kolektiv autorů. Daně 2005. Praha: ASPI, 2005. 1012s. ISBN 80-7357-079-3.
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 1996, sp. zn. IV ÚS 201/96.
- Radvan, Michal. In: Mrkývka, Petr a kol. Finanční právo a finanční správa. 2. díl. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2004. 381s. ISBN 80-210-3578-X.
- Radvan, Michal. Zdanění majetku v Evropě. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 386 s. EPH54. ISBN 978-80-7179-563-6.
- Státní závěrečný účet za rok 2005. Dostupné na www.mfcr.cz.
- Státní závěrečný účet za rok 2006. Dostupné na www.mfcr.cz.
- www.dane2010.cz.
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.
- Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších změn a předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších změn a doplňků.
- Zdanění příjmů a majetku v České republice. Výstup expertní skupiny. Dostupné na www.mfcr.cz.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 1996, sp. zn. IV ÚS 201/96.

- Zdanění příjmů a majetku v České republice. Výstup expertní skupiny. Dostupné na www.mfcr.cz.

Kontaktní údaje na autora – email:

jan.neckar@law.muni.cz